HE 116/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuuleminen 13.11.2025

Ellen Vogt, erityisasiantuntija

Lakiesityksellä on sinänsä myönteiset ja kannatettavat tavoitteet

- On kannatettavaa parantaa lainsäädännön systematiikkaa siten, että viimesijainen järjestelmä ei ole ristiriidassa ensisijaisen etuusjärjestelmän kanssa
  - Mutta miten käy hallinnollisen tehokuuden?
- On kannatettavaa pyrkiä ohjaamaan kaikki työtä vailla olevat henkilöt työvoimaviranomaisen palvelujen piiriin
  - Työvoimaviranomainen on se ensisijainen taho, jonka tulee vastata niiden henkilöiden työllistymisen tukemisesta, jotka ovat tällä hetkellä työn ulkopuolella
  - Työllistyminen voi tapahtua ainoastaan silloin kuin nyt työtä vailla olevien toimeentulotuen saajien työelämäyhteyttä tuetaan
- Palvelujärjestelmän resurssit tulisi kuitenkin turvata ja eri toimijoiden rooli sekä vastuut kirkastaa yhtä aikaa, kuin rahallisia etuuksia ja tukimuotoja kiristetään
  - Pitkäkestoinen köyhyys ja mahdollisesti kohtuuttomiksi osoittautuvat velvoitteet eivät lisää henkilön toiminta- ja työllistymiskykyä

HYVIL

Hyvil pitää erityisesti seuraavia muutosehdotuksia kannatettavina

- 2 a §:ssä ehdotettua tiukennettua velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi ja pääosin ilmoittautumiseen velvoitettujen kohdejoukon laajentamista
- Ehdotettua uutta 2 b §:ää, jossa säädetään ehdottomasta ensisijaisen etuuden hakemisvelvoitteesta
- Perusosan alentamisen sääntelyn uudistamista siten, ettei 40 prosentin alentaminen enää aiheuta automaattista sosiaalihuollon palvelutarvearvion toimeenpanossa tehottomaksi osoittautunutta käynnistämistä
- Etuoikeutetun 150 euron ansiotulon poistamista toimeentulotuesta
- Perustoimeentulotuen maksamista suoraan vuokranantajalle, silloin kun asuntoon on myönnetty vuokravakuus Kelan perustoimeentulotukena

HYVIL

Hyvil ei kannata seuraavia muutosehdotuksia

- Perusosien leikkaamista ilman, että perusosien sisältöä ja niiden oikeaa tasoa olisi koskaan toimeentulotukilain säätämisen jälkeen tarkistettu vastaamaan nyky-yhteiskunnan tarpeita
- Ehdotettua 2 b §:n muotoilua, josta puuttuu yhteys perusosan alentamisen 10 §:ään
- Vähäisten tulojen huomioimisen muuttamista ehdottomaksi ja kategoriseksi
  - Myös tarpeellisen suuruisten asumiskustannusten huomioimisen osalta tulisi palauttaa Kansaneläkelaitoksen harkintaan perustuva jousto
- 10.4 §:n muotoilua, jossa perusosan alentamisen lakkaaminen on sidottu vain etuusoikeuden palautumiseen tai työnhakijuuden mahdolliseen päättymiseen
- 10 a §:ssä hyvinvointialueille asetettavaa selkeästi uutta sosiaalihuollon lausunnon antamistehtävää Kelan pyynnöstä ilman vaikutusarvioita ja kustannusten korvaamista täysimääräisesti
  - Toimeentulotukilain muutoksissa on tähän saakka systemaattisesti vältetty vastaavan kaltaisen pyyntöoikeuden antamista ja lausunnon antaminen on perustunut sosiaalihuollon omaan arvioon ja ollut vapaaehtoinen tehtävä
  - Ehdotetussa sääntelyssä ja sen perusteluissa ei ole huomioitu sitä, mitä sosiaalihuoltolaissa asian vireilletulosta ja asiakkuuden alkamisesta säädetään.

HYVIL

Merkittävimmät yksityiskohtaiset muutosehdotukset

- 2 a §:n 1 momentin kohdat 7 ja 8 tulisi ratkaista kohdassa 10) muu rinnastettava syy, eikä kohtia 7 ja 8 tulisi erikseen nostaa lain tasolle.
  - Esimerkiksi perhehoitajien kategorinen sulkeminen ehdotetun vähäisen tuntimäärän perusteella työnhakijaksi ilmoittautuviksi velvoitettujen joukosta ei ole perusteltua.
- 2 b §:ään tulisi lisätä selkeyttävä 2 momentti, jossa ensisijaisen etuuden hakemisvelvoite kytketään ehdotettuun uuteen perusosan alentamissääntelyyn
- 10 §:n 4 momenttiin tulisi lisätä perusosan lakkaamisen perusteeksi työvoimapoliittisesti moitittavan toiminnan korjaaminen työssäolovelvoitteen asettamistilanteissa
- Nyt Kelan myöntämää perustoimeentulotukea koskeva toimeentulotuen maksaminen suoraan vuokranantajalle tilanteissa, joissa asuntoon on myönnetty Kelan vuokravakuus tulisi koskea myös hyvinvointialueiden toimeentulotukena myöntämää vuokravakuutta
- Kelan oikeus pyytää lausuntoa hyvinvointialueilta 10 a §:n 2 momentti: Uuden lakisääteisen tehtävän asettaminen hyvinvointialueille edellyttää kunnollista vaikutusarviota ja kustannusten huomioimista täysimääräisesti hyvinvointialueiden rahoitusperusteissa.

HYVIL

Lopuksi

- Toimeentulotuen kokonaisuudistus jää edelleen toteutumatta
  - Ehdotetut muutokset kohdistuvat kategorisesti perustoimeentulotukeen, eikä koko toimeentulotuen kokonaisuutta, eri tukilajien suhdetta ja tarkoitusta ole millään tavalla huomioitu
  - Hyvinvointialueiden myöntämät tukimuodot jäävät joiltain osin eri asemaan kuin Kansaneläkelaitoksen toimeenpanema perustoimeentulotuki
- Nykyinen heikko talous- ja työllisyystilanne haastaa sinänsä kannatettavien tavoitteiden saavuttamista
  - Erityisesti se, että vaikeassa taloudellisessa ja työllisyystilanteessa olevien kohderyhmän kanssa toimivien viranomaisten resursseihin ei aidosti panosteta leikkausten ja velvoitteiden lisäämisen vastapainona, vaikeuttaa tämän ja siihen liittyvien muiden esityksien tavoitteiden toteutumista
  - Ihmisen toimintakyky ja työllistymiskyky ei välttämättä parane sillä, että hänen taloudellista tilannettaan kurjistetaan kohtuuttomasti ja sanktiointia tehostetaan
- Koko toimeentulotuen kokonaisuus tulisi tosiasiallisesti uudistaa
  - Ei tulisi keskittyä vain perustoimeentulotukeen ja sen toimeenpanoon siten, että toimeenpanijan tarpeista lähtien tosiasiassa poistetaan perustoimeentulotuesta sen nykyinen viimesijainen harkinnanvarainen luonne

HYVIL

Kiitos.

ellen.vogt@hyvil.fi

CC BY ND

www.hyvil.fi